

Prioritization of Groundwater (Wells) Contamination Using Borda and Bargaining Algorithms in Khorramabad Aquifer

Received: 19 February 2025, Accepted: 26 May 2025

Mahsa Hasanvand¹, Ali Haghizadeh^{2*}, Bahram kamarchei³, Leila Ghasemi⁴

¹Student Research Committee, Lorestan University of Medical Sciences, Khorramabad, Iran

²Professor, Department of Watershed Management Engineering, Faculty of Natural Resources, Lorestan University, Khorramabad, Iran

³Professor, Environmental Health Research Center, Department of Environmental Health, School of Health and Nutrition, Lorestan University of Medical Sciences, Khorramabad, Iran

⁴Department of Watershed Management Engineering, Faculty of Natural Resources, Lorestan University, Khorramabad, Iran

*Corresponding Author:
haghizadeh.a@lu.ac.ir

How to Cite This Article:

Ghasemi L, Kamarchei B, Haghizadeh A, Hasanvand M. Prioritization of groundwater (wells) contamination using Borda and Bargaining algorithms in Khorramabad aquifer. J Environ Health Engineering. 2025;13(2):158–78.

DOI:
[10.61882/jehe.13.2.158](https://doi.org/10.61882/jehe.13.2.158)

ABSTRACT

Background: A complex decision-making process that has to be done by examining several regional circumstances, giving priority to places for determining the possibility of using water resources with pollution potential. Therefore, managing water resources calls for the choice of the best decision-making technique for the growth and possible evaluation of areas vulnerable to future pollution. The current study looked at priority depending on pollution potential in the Khorramabad aquifer's groundwater resources.

Materials and Methods: Landsat 8 OLI sensor imagery was used to create a land use map for this study. Moreover, ArcGIS 10.3 and Envi 5.3 tools were used at several phases of creating the Khorramabad basin landuse map and validating the accuracy of the forecasted maps. Various Khorramabad well parameters were gathered and computed; depending on their relevance in generating pollution potential, they were input into the Borda and bargaining algorithms. They were then scored according to the parameters investigated.

Results: The two algorithms, Borda and bargaining, used inside game theory helped to find the most efficient parameters in the wells as well as the most important pollution possible sources. The most efficient parameters were those of carbonate with a score of 179.5, phosphate with a score of 135.5, and sodium adsorption ratio (SAR) with a score of 130.5, all of which were derived from the Borda scoring approach. The most successful parameters were carbonate, chloride, and sulfate by means of the bargaining algorithm.

Conclusion: Finally, the prioritization of water resources was presented using both methods; in the Borda approach, the Sarab Yas, Aliabad, and Balilvand wells had top priority. Game theory has been applied as a multi-dimensional solution in numerous decision-making sectors and eventually delivers a complete and managerial approach.

Keywords: Game Theory, Pollution Potential, Khorramabad wells, Parameter

اولویت‌بندی آلودگی آب های زیرزمینی (چاه‌ها) با استفاده از الگوریتم های بوردا و چانه زنی در آبخوان خرم آباد

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۰۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۰۵

مهسا حسنونند^۱، علی حقی زاده^{۲*}، بهرام کمره ئی^۳، لیلا قاسمی^۴^۱کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی لرستان، خرم آباد، ایران^۲استاد گروه مهندسی مرتع و آبخیزداری، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران^۳استاد، مرکز تحقیقات بهداشت محیط، گروه بهداشت محیط، دانشکده بهداشت و تغذیه، دانشگاه علوم پزشکی لرستان، خرم آباد، ایران^۴دانشجوی دکترا (Ph.D)، گروه مهندسی آبخیزداری، گروه مهندسی آبخیزداری، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران

چکیده

زمینه و هدف: اولویت‌بندی مناطق برای شناسایی پتانسیل بهره‌برداری از منابع آب با پتانسیل آلودگی یک پروسه‌ی تصمیم‌گیری پیچیده است که باید با مطالعه شرایط مختلف منطقه صورت گیرد. لذا به منظور مدیریت منابع آب، بایستی یک روش تصمیم‌گیری بهینه برای توسعه و استعدادیابی مناطق مستعد آلودگی در آینده انتخاب گردد. در مطالعه حاضر، اولویت‌بندی بر اساس پتانسیل آلودگی در منابع آب زیرزمینی آبخوان خرم‌آباد مدنظر قرار گرفت. **مواد و روش‌ها:** در این مطالعه نقشه کاربری اراضی با استفاده از تصاویر سنجنده OLI لندست ۸ تهیه شد. همچنین در مراحل مختلف تهیه نقشه کاربری اراضی حوضه خرم‌آباد و بررسی صحت نقشه‌های پیش‌بینی شده، از نرم‌افزارهای ArcGIS 10.3 و Envi 5.3 بهره گرفته شده است. پارامترهای مختلف در چاه‌های خرم‌آباد جمع‌آوری و محاسبه شدند و بر اساس اهمیت در ایجاد پتانسیل آلودگی وارد الگوریتم‌های بوردا و چانه‌زنی شدند. سپس از نظر پارامترهای بررسی شده امتیازبندی شدند.

یافته‌ها: با استفاده از دو الگوریتم بوردا و چانه‌زنی در تئوری بازی، مؤثرترین پارامترها در چاه‌ها و نیز بحرانی‌ترین منابع از نظر پتانسیل آلودگی مشخص شدند. با اجرای روش امتیازدهی بوردا پارامترهای کربنات با امتیاز ۱۷۹/۵، فسفات با امتیاز ۱۳۵/۵ و نسبت جذب سدیم با امتیاز ۱۳۰/۵ مؤثرترین پارامترها بودند. با اجرای الگوریتم چانه‌زنی پارامترهای کربنات، کلر و سولفات مؤثرترین پارامترها بودند.

نتیجه‌گیری: درنهایت، اولویت‌بندی منابع آب با هر دو روش ارائه شد که در روش بوردا برای چاه سراب یاس، علی‌آباد و بلیوند در اولویت نخست قرار داشته است. تئوری بازی به‌عنوان راه‌حلی چندبعدی در زمینه‌های مختلف تصمیم‌گیری استفاده شده است و درنهایت، رویکردی مدیریتی و جامع را ارائه می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: تئوری بازی، پتانسیل آلودگی، چاه‌های خرم‌آباد، پارامتر

*پست الکترونیکی نویسنده مسئول:

haghizadeh.a@lu.ac.ir

نحوه استناد به این مقاله:

Ghasemi L, Kamarehei B, Haghizadeh A, Hasanvand M. Prioritization of groundwater (wells) contamination using Borda and Bargaining algorithms in Khorramabad aquifer. J Environ Health Engineering. 2025;13(2):158–78.

DOI:

[10.61882/jehe.13.2.158](https://doi.org/10.61882/jehe.13.2.158)

مقدمه

در حال حاضر برداشت از آب‌های زیرزمینی از میزان تغذیه طبیعی آن‌ها بیشتر است. چنانچه میزان آب در دسترس از میزان تقاضای آب در یک حوزه آبخیز کمتر باشد، در این صورت موجب ایجاد بحران آبی می‌گردد. بنابراین این واقعیت می‌تواند نشان‌دهنده‌ی این موضوع باشد که در بسیاری از مناطق، وضع سفره‌های آب‌های زیرزمینی بحرانی می‌باشد.^۱ با توسعه کشاورزی و صنعت، تقاضا برای آب‌های زیرزمینی به سرعت به رشد خود ادامه می‌دهد، این امر فشار زیادی را بر استفاده پایدار از منابع آب زیرزمینی وارد می‌کند.^۲ منابع آب زیرزمینی به‌طور چشمگیری تحت تأثیر تغییرات آب‌وهوایی^۳ و همچنین مداخلات انسانی^۴ قرار دارند. آب‌های زیرزمینی، به‌عنوان یک منبع مهم آب، بر امنیت کشاورزی، صنعت و محیط‌زیست تأثیر می‌گذارد.^۵ در ایران، مانند سایر کشورهای در حال توسعه، کیفیت آب‌های زیرزمینی (GWQ) به دلیل بهره‌برداری بیش‌ازحد از منابع آب زیرزمینی، استفاده گسترده از مواد شیمیایی و نفوذ آفت‌کش‌ها به‌طور جدی در معرض تهدید قرار گرفته است.^۶ از سوی دیگر، صنعتی شدن و رشد جمعیت، آلودگی آب‌های زیرزمینی را تسریع کرده است.^{۷، ۸، ۹} تعیین نقاط مستعد آلودگی می‌تواند به‌عنوان کمک‌کننده‌ای برای دستگاه‌های تصمیم‌گیرنده در جهت حفاظت منابع آب زیرزمینی به‌عنوان منابع با ارزش و استراتژیک هر کشور باشد و امکان تعیین مناطق قابل حفاظت از هر آبخوان را به وجود آورد.^{۱۰}

یکی از روش‌های مدیریت منابع آب، روش تئوری بازی‌ها می‌باشد، این تئوری به‌طور موفقیت‌آمیزی در انواع مسائل مدیریتی منابع آب به‌کاربرده شده است.^{۱۱} تئوری بازی، زیرمجموعه‌ای از علم ریاضیات است که می‌کوشد با استفاده از طراحی و تحلیل سناریو، رفتارها و نتایج تصمیم‌گیری موجوداتی را که حق انتخاب دارند، در تعامل با یکدیگر پیش‌بینی کند و در شرایط پیچیده با تشخیص گزینه‌های موجود، منابعی که کمیاب هستند، اهداف و اولویت‌های

کسانی که درگیر بازی هستند و قواعد بازی، دستاوردهای بازی و احتمال وقوع هر کدام را تا حد امکان پیش‌بینی کند.^{۱۲} در مطالعات پیشین، تئوری بازی برای ارزیابی کیفیت آب به‌عنوان روشی مؤثر برای حل این مشکل استفاده شد.^{۱۳، ۱۴} Arshia و همکاران (۲۰۱۸) نیز در پژوهشی برای اولویت‌بندی زیر حوضه‌های آبخیز سزار بر اساس خطر بروز سیل با استفاده از تئوری بازی از دو الگوریتم بوردا و چانه‌زنی در تئوری بازی، مؤثرترین پارامترها را در تمامی زیر حوضه‌ها و نیز بحرانی‌ترین زیر حوضه‌ها را مشخص نمودند.^{۱۵} Tshamala و همکاران (۲۰۲۱) در یک گزارش، با استفاده از الگوریتم ژنتیک به شناسایی منابع آلودگی آب‌های زیرزمینی پرداختند. به همین منظور از مقدار کمی از داده‌های پایش آلاینده برای شناسایی منبع آلودگی آب‌های زیرزمینی در سایت‌های منطقه استفاده کرد.^{۱۶} نتایج پژوهش Santonastaso و همکاران (۲۰۲۱) نشان‌دهنده‌ی این بود که آن‌ها یک روش شبیه‌سازی-بهینه سازی را ایجاد کردند و آن را در یک سایت آلوده به کار بردند. روش مذکور می‌تواند از مقدار کمی داده‌های آلاینده برای استنباط میزان آلاینده‌های منتشرشده توسط منبع آلودگی در زمان‌های مختلف استفاده کند تا آب‌های زیرزمینی سایت را شناسایی کند.^{۱۷} همچنین Bayat و همکاران (۲۰۲۱) نیز در پژوهشی از تحلیل عاملی در روش‌های آماری چند متغیره برای تعیین منبع آلودگی آب‌های زیرزمینی استفاده کردند. نتایج به‌دست آمده بیانگر این بود که با مقایسه روش‌های مختلف شناسایی منبع آلودگی و روش تحلیل عاملی در روش آماری چند متغیره، با تحلیل رابطه بین عوامل مشاهده‌شده، می‌توان متغیرهای پیچیده و چندگانه را در تعداد کمی از عوامل جامع خلاصه کرد و عوامل غیرضروری را حذف کرد.^{۱۸} در پژوهشی که توسط Zhang و همکاران (۲۰۲۳) صورت گرفت به پیش‌بینی مسیر انتشار آلودگی آب‌های زیرزمینی پرداختند. در این پژوهش از فناوری همجوشی داده‌های چند متغیره برای پیش‌بینی و تحلیل مسیر انتشار آلودگی آب‌های زیرزمینی استفاده می‌کند. نتایج بیانگر این بود که همجوشی

همان‌گونه که گفته شد در این مطالعه از روش تئوری بازی استفاده می‌گردد. تئوری بازی باوجود قدمت زیاد، در اولویت‌بندی و ارزیابی مناطق مستعد آلودگی کمتر مورد استفاده قرار گرفته است و نیاز به صحت سنجی ندارد. همین موضوع یکی از برتری‌های این نظریه نسبت به سایر تئوری‌ها می‌باشد و می‌توان با استفاده از آن در هزینه و زمان صرفه‌جویی کرد. هم‌چنین در مناطقی که نتایج آزمایش‌های آب‌های زیرزمینی در دسترس نیستند این روش به‌عنوان روش برتر مطرح خواهد بود.

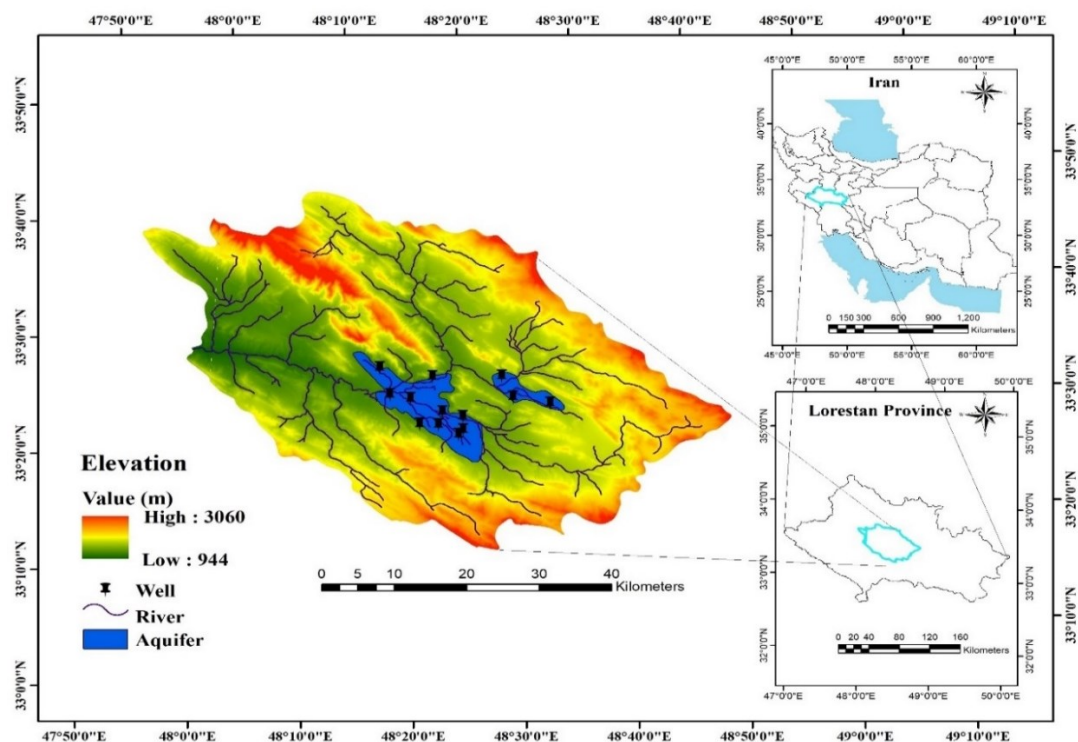
روش پژوهش

معرفی منطقه‌ی مطالعاتی

منطقه مطالعه شده در تحقیق حاضر، آبخوان خرم‌آباد است. از نظر جغرافیایی، منطقه مردم‌مطالعه با مساحتی بیش از ۱۰۰۰ کیلومترمربع بین طول‌های جغرافیایی ۴۸ درجه و ۲۱ دقیقه و ۴۸ درجه و ۱۲ دقیقه عرض‌های جغرافیایی ۳۳ درجه و ۳۴ دقیقه و ۳۳ درجه و ۳۶ دقیقه قرار گرفته است. هم‌چنین از لحاظ تقسیمات کشوری در استان لرستان و قسمتی از شهرستان خرم‌آباد می‌باشد. دشت خرم‌آباد به شکل یک بیضی گسترده است که در محور شمال باختر به جنوب خاوری کشیده شده و دارای طولی بالغ بر ۲۵ کیلومتر و وسعتی در حدود ۲۵۱۳ کیلومترمربع می‌باشد. ارتفاع متوسط این دشت ۱۲۵۰ متر از سطح دریا است و بالاترین نقطه آن به ۳۰۵۳ متر می‌رسد. در این منطقه، مقدار بارش متوسط در سطح دشت و ارتفاعات به ترتیب ۶۰/۷۵ میلیون مترمکعب و ۳۲۴/۱۷ میلیون مترمکعب تخمین زده می‌شود. میانگین دمای سالانه در دشت نیز ۱۶ درجه سانتی‌گراد است که نشان‌دهنده اقلیم نسبتاً معتدل این ناحیه می‌باشد. علاوه بر این، مساحت آبخوان دشت خرم‌آباد به ۱۳۳ کیلومترمربع می‌رسد.^{۲۲}

داده‌های چند متغیره‌ی پیشنهاد شده می‌تواند نقش مهمی در پیش‌بینی مسیر انتشار آلودگی آب‌های زیرزمینی داشته باشد^{۱۹}. Hashemi و همکاران (۲۰۲۴) در یک مطالعه به بررسی چگونگی بهبود شبکه‌های پایش آب‌های زیرزمینی با استفاده از ترکیب تکنیک‌های هوش مصنوعی، ژئواستاتستیک، استنتاج فازی و نظریه بازی‌ها پرداختند. هدف آن‌ها ایجاد یک مدل بهینه بود که بتواند نتایج این دو رویکرد را به تعادل برساند و بهترین کارایی را در پایش کیفیت و کمیت منابع آب زیرزمینی فراهم کند. نتایج نشان‌دهنده‌ی این بود که می‌توان با بهینه‌سازی شبکه‌های پایش، تصمیم‌گیری بهتری در مدیریت منابع آب انجام داد و در نتیجه حفاظت بهتری از این منابع حیاتی را فراهم آورد^{۲۰}. Moridi (۲۰۲۵) در یک مقاله به بررسی استفاده از نظریه بازی‌ها در مدیریت کیفیت آب پرداخت. به همین منظور، به تحلیل تعاملات بین ذینفعان مختلف که به‌نوعی بر کیفیت آب تأثیر می‌گذارند، مانند کشاورزان، صنعتگران و دولت‌ها، پرداخته شد. در نهایت نیز چارچوبی برای تجزیه و تحلیل تضادهای آب فراهم نمود و راه‌حل‌های نوآورانه‌ای را برای حل بهتر پیشنهاد داد^{۲۱}.

بر این اساس پژوهش حاضر با استفاده از تئوری بازی به اولویت‌بندی آلودگی چاه‌های آبخوان خرم‌آباد می‌پردازد. آب‌های زیرزمینی آبخوان خرم‌آباد تأمین‌کننده بخش مهمی از آب مورد نیاز شرب و کشاورزی است. هم‌چنین دشت خرم‌آباد از نظر توسعه کشاورزی یکی از دشت‌های مهم استان لرستان محسوب می‌گردد. بنابراین حفاظت و حراست از منابع آبی این دشت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از طرفی، آلودگی منابع آب زیرزمینی در اثر فعالیت‌های انسانی از مهم‌ترین مشکلات مدیران منابع آب می‌باشد. به همین منظور، شناسایی ساختار هیدروژئولوژیکی و هیدروژئولوژیکی این آبخوان و اولویت‌بندی حساسیت آن نسبت به آلودگی می‌تواند مدیران منابع آب را جهت کنترل آلاینده‌های ناشی از فعالیت‌های انسانی در مناطق آسیب‌پذیر یاری نماید.

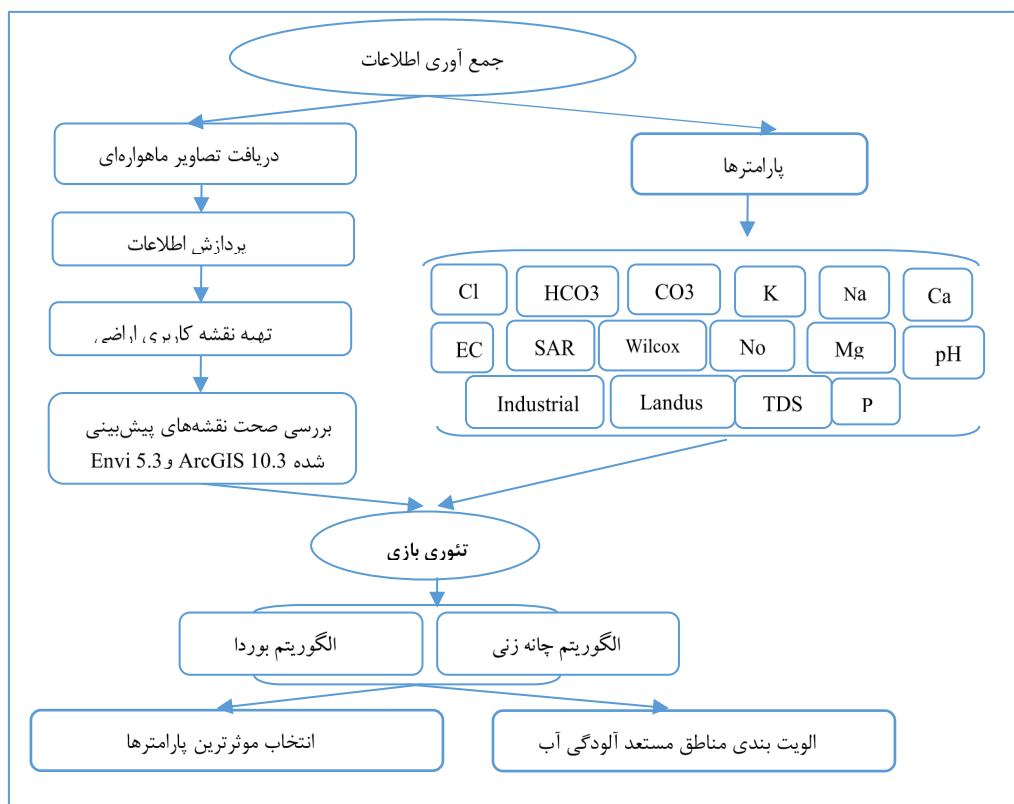

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

داده‌های مورد نیاز پژوهش

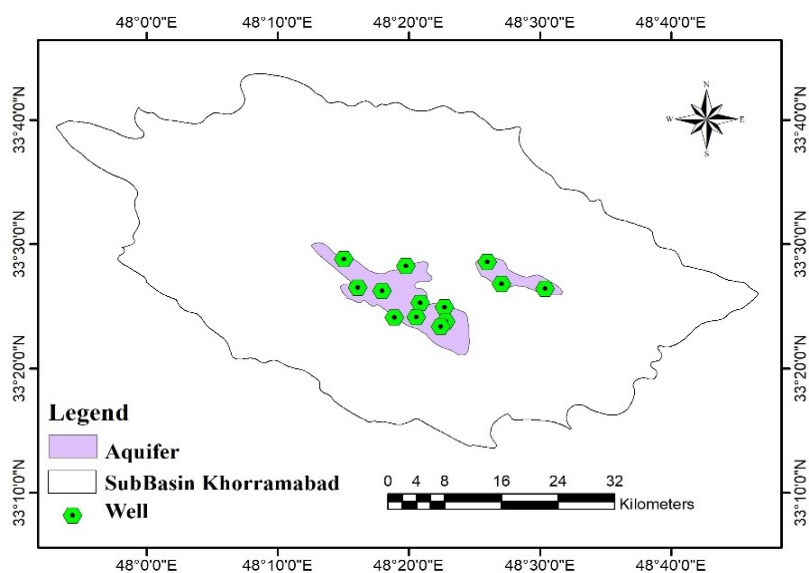
در این پژوهش داده‌های مربوط به پارامترهای هدایت الکتریکی، کل مواد جامد محلول، سولفات، کلراید،

بیکربنات، کربنات، پتاسیم، سدیم، منیزیم، کلسیم، اسیدیت، سختی کل، نسبت جذب سدیم، فسفات، نترات و کلاس ویلکاکس برای ۱۳ چاه در آبخوان خرم‌آباد از شرکت آب منطقه‌ای استان لرستان دریافت شد.

شکل ۲. نمودار جریان‌ی روش تحقیق

چاه‌های مورد مطالعه در جدول (۱) ارائه شده است و همچنین تصاویر سنجنده OLI^1 لندست ۸ از سازمان موقعیت آن‌ها نیز در (شکل ۳) نشان داده شده است. زمین‌شناسی آمریکا دریافت شد.

شکل ۳. موقعیت مکانی چاه‌های مورد مطالعه

جدول ۱. چاه‌های مورد مطالعه شهرستان خرم‌آباد

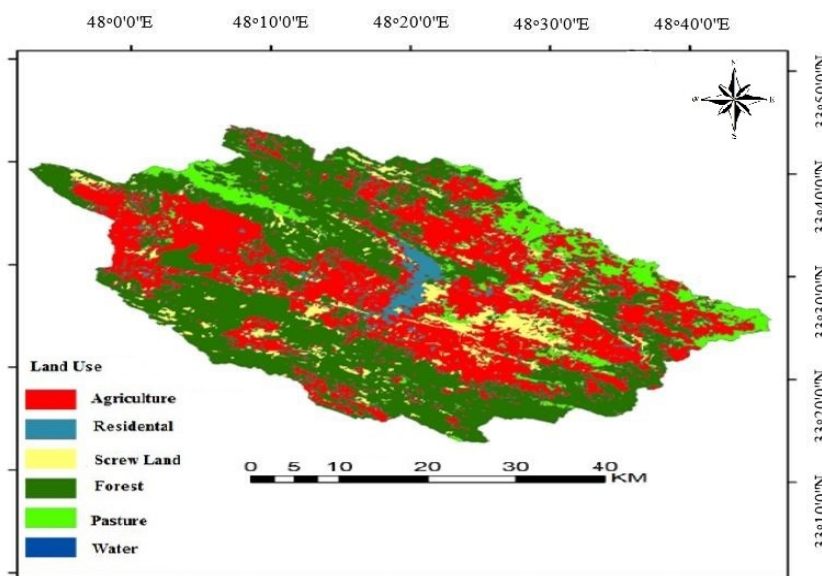
ردیف	نام محل	X	Y
۱	چغاوشی	۲۴۴۵۵۷	۳۷۰۷۸۶۳
۲	کهریز	۲۶۱۴۴۴	۳۷۰۷۰۰۵
۳	گیلوران	۲۵۱۸۵۱	۳۷۰۶۶۳۶
۴	دریوند	۲۶۳۰۸۳	۳۷۰۳۷۱۶
۵	چم قرق	۲۴۶۰۶۷	۳۷۰۳۶۰۶
۶	تیر بالر	۲۴۸۹۱۷	۳۷۰۳۰۳۴
۷	علی آباد	۲۶۸۲۱۷	۳۷۰۲۸۸۷
۸	سراب یاس	۲۵۳۴۰۱	۳۷۰۱۱۰۲
۹	بلیلوند	۲۵۶۲۳۲	۳۷۰۰۴۲۲
۱۰	تلوری	۲۵۰۲۹۲	۳۶۹۹۰۴۱
۱۱	چنار خیری	۲۵۶۳۳۵	۳۶۹۸۲۸۶
۱۲	ده باقر	۲۵۵۷۲۵	۳۶۹۷۵۲۴
۱۳	دارایی	۲۵۲۸۸۸	۳۶۹۹۰۰۵

آلایندگی آب‌های زیرزمینی

بهره‌برداری بیش‌ازحد از منابع طبیعی و تولید بالای محصولات زائد در جامعه مدرن، تهدید آب‌های زیرزمینی را در پی داشته است و موجب آلودگی‌های فراوانی می‌شود. به دلیل این‌که آب زیرزمینی بسیار کند حرکت می‌کند پس از آغاز آلودگی بایستی سال‌ها بگذرد تا آب، تحت تأثیر قرار گرفته و آلودگی در چاهی نمایان گردد. در صورتی‌که آلوده شدن فضای زیرزمینی، مشاهده آن مشکل‌تر و بنابراین نگرانی آن نیز بیشتر می‌باشد^{۳۳}. آلودگی بزرگ‌مقیاس آب زیرزمینی می‌تواند در اثر منابع نقطه‌ای صنعتی ناشی از نشت یا تخلیه اتفاقی در محدوده‌های آسیب‌پذیر همراه باشد. با این‌همه، مشکلات بسیار پنهان‌تر و گسترده‌تر، از برخی راه و رسم‌های دفع فاضلاب شهری و کشاورزی ناشی می‌شود. در پژوهش حاضر، به‌منظور بررسی آلودگی آب‌های زیرزمینی پارامترهای هدایت الکتریکی، کل مواد جامد محلول، سولفات، کلراید، بیکربنات، کربنات، پتاسیم، سدیم، منیزیم، کلسیم، اسیدیته، سختی کل، نسبت جذب سدیم، فسفات، نیتрат و کلاس ویلکاکس مورد بررسی قرار گرفتند.

استخراج نقشه‌ی کاربری اراضی

در تحقیق حاضر از تصاویر سنجنده OLI^۱ لندست ۸ به تاریخ تصویربرداری ۲۰۱۸ استفاده شد. در مراحل مختلف تهیه نقشه کاربری اراضی حوضه خرم‌آباد و بررسی صحت نقشه‌های پیش‌بینی‌شده، از نرم‌افزارهای ArcGIS 10.3 و Envi 5.3 بهره گرفته شده است. در این تحقیق داده‌های فصل رویش برای تجزیه و تحلیل تهیه شد. از میان روش‌های طبقه‌بندی، روش حداکثر احتمال تاکنون از دقیق‌ترین و پر استفاده‌ترین روش‌های ذکر شده است^{۲۴}. در ادامه با استفاده از روش حداکثر احتمال در نرم‌افزار، نقشه کاربری اراضی حوضه خرم‌آباد در محیط نرم‌افزار در ۶ طبقه حاصل گردید. با توجه به شناختی که از منطقه وجود دارد، هم‌چنین بررسی وضعیت کاربری‌های موجود در منطقه، نظر کارشناسان، بررسی‌های میدانی و آگاهی از قابلیت‌های تصاویر مورد استفاده، کاربری‌های کشاورزی، مسکونی، بایر، جنگل، مرتع، آب در منطقه مورد مطالعه مدنظر قرار گرفتند (شکل ۴).

شکل ۴. نقشه کاربری اراضی

نیاز به صحت‌سنجی ندارد. همین موضوع یکی از برتری‌های این نظریه نسبت به سایر تئوری‌ها می‌باشد و می‌توان با استفاده از آن در هزینه و زمان صرفه‌جویی کرد. هم‌چنین در مناطقی که نتایج آزمایش‌های آب‌های زیرزمینی در دسترس نیستند این روش به‌عنوان روش برتر مطرح خواهد بود. تئوری بازی قادر است ارزیابی پارامترهای آلودگی محیطی را نیز انجام دهد. در نتیجه این نظریه قابلیت ارزیابی آسیب‌پذیری ذاتی و آسیب‌پذیری ویژه آبخوان را دارد. تعداد و نوع پارامترهای تأثیرگذار و قابل‌رقابت در این نظریه با توجه به نوع آلاینده‌ها در منطقه مورد مطالعه قابل تغییر بوده و با استفاده از آن‌ها اولویت‌بندی مناطق مستعد آلودگی صورت می‌پذیرد.

در تحقیق حاضر، از تئوری بازی به‌منظور اولویت‌بندی پتانسیل آلودگی آب‌های زیرزمینی با استفاده از الگوریتم‌های بوردا و چانه‌زنی، استفاده شده است. نتایج تصمیم‌گیری برخی از ذینفعان (پارامترها) در مواردی به تصمیم سایر ذینفعان (پارامترها) وابسته است و هیچ تصمیم‌گیرنده‌ای احاطه‌ای کامل بر آنچه اتفاق می‌افتد را ندارد^{۲۵}. هدف، رسیدن به فضایی است که در آن بیشترین خواسته‌ی هر ذینفع به‌شرط تأمین شدن حداکثر نیاز ذینفعان، برآورده شود^{۲۶}. از این‌رو، استفاده از تئوری بازی به‌منظور مواجهه با

تعیین فاصله منابع آب زیرزمینی از محل دفن زباله و مراکز تولید فاضلاب صنعتی

این مرحله از پژوهش به کمک نرم‌افزار GIS صورت گرفت. مختصات چاه‌ها از شرکت آب منطقه‌ای استان لرستان و مختصات محل دفن زباله شهرستان خرم‌آباد و هم‌چنین نقاط تولید فاضلاب صنعتی با استفاده از GPS و همکاری سازمان حفاظت از محیط‌زیست جمع‌آوری گردید. پس از وارد کردن مختصات نقاط مذکور در Excel و انتقال آن‌ها به نرم‌افزار GIS، خروجی به‌صورت نقشه‌ای که نقاط در آن نمایش داده شدند، به دست آمد. پس از تهیه نقشه، فواصل منابع آب زیرزمینی با محل دفن و هم‌چنین نزدیک‌ترین مرکز صنعتی تولید فاضلاب محاسبه گردید.

تئوری بازی

تئوری بازی، زیرمجموعه‌ای از علم ریاضیات است که می‌کوشد با استفاده از طراحی و تحلیل سناریو، رفتارها و نتایج تصمیم‌گیری موجوداتی را که حق انتخاب دارند، در تعامل با یکدیگر پیش‌بینی کند^{۱۲}.

تئوری بازی باوجود قدمت زیاد، در اولویت‌بندی و ارزیابی مناطق مستعد آلودگی کمتر مورد استفاده قرار گرفته است و

تضادهای تصمیم‌گیری و نیز مشارکت ذینفعان متعدد، بسیار کارا خواهد بود.

الگوریتم بوردا در تئوری بازی

در روش امتیازدهی بوردا هرکدام از زیر حوضه‌ها به عنوان یک نماینده تلقی شده و به صورت خطی امتیازدهی می‌شوند. پس به ازای n نماینده (زیر حوضه‌ها) n رتبه وجود خواهد داشت. رتبه‌بندی زیر حوضه‌ها با توجه به جمع امتیاز متغیرهای مستقل تأثیرگذار محاسبه خواهد شد. بر این اساس امتیاز $n-1$ به نماینده‌ای که در رتبه نخست قرار دارد تعلق می‌گیرد و $n-2$ به نماینده با اولویت دوم به همین ترتیب رتبه‌بندی ادامه می‌یابد. نماینده آخر با کم‌ترین اولویت امتیاز $n-n$ یا همان صفر را به خود اختصاص می‌دهد.^{۲۷}

در این روش امتیازدهی، امتیاز هر نماینده با $BS(A)$ نشان داده شده و به صورت رابطه بیان می‌شود:

$$BS(A) = (n-1) * \{i \mid i \text{ ranks } A \text{ first}\} + (n-2) * \{i \mid i \text{ ranks } A \text{ second}\} + \dots + 1 * \{i \mid i \text{ ranks } A \text{ second to last}\} + 0 * \{i \mid i \text{ ranks } A \text{ last}\} \quad (۱)$$

هر نماینده با بیشترین امتیاز به عنوان نماینده نخست (اولویت اول) انتخاب می‌شود.^{۲۸}

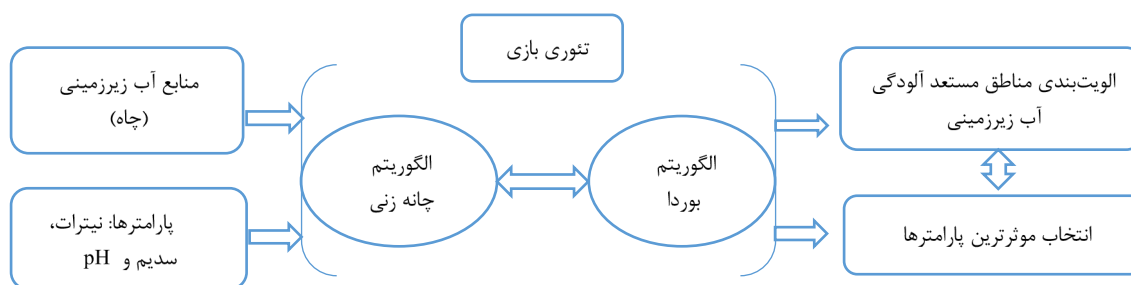
در مطالعه حاضر با توجه به اینکه ۱۳ چاه وجود دارد مجموعاً ۱۳ نماینده به تعداد منابع آب‌های زیرزمینی وجود داشت. با بررسی پارامترهای هیدرولوژی، کاربری اراضی و پارامترهای فیزیکی‌وشیمیایی آب‌های زیرزمینی و جمع امتیازهایی که برای هر یک از این پارامترها در نظر گرفته شد، اقدام به رتبه‌بندی منابع آب‌های زیرزمینی و اولویت‌بندی آن‌ها شد. این رتبه‌بندی با توجه به محل قرارگیری هر یک از منابع آب‌های زیرزمینی در منطقه و استعداد آلودگی آن‌ها تعیین گردید. به این صورت که رتبه اول به نماینده‌ای با عدد ۱۳، رتبه دوم به نماینده‌ای با عدد ۱۲ و ... در نهایت آخرین رتبه به نماینده با عدد صفر اختصاص یافت. درواقع

نماینده (منبع آب زیرزمینی) با عدد ۱۳ دارای استعداد آلودگی کمتر و نماینده (منبع آب زیرزمینی) با عدد صفر دارای استعداد آلودگی بیشتر نسبت به بقیه منابع آب‌های زیرزمینی در منطقه بود. و بدین ترتیب منابع آب‌های زیرزمینی منطقه مورد مطالعه رتبه‌بندی و اولویت‌بندی شدند.

الگوریتم چانه‌زنی در تئوری بازی

روند و مراحل چانه‌زنی مجدد به معرفی آن دسته از متغیرهایی می‌پردازد که کمینه رضایت‌مندی هر عضو قابل‌رقابت را به حداکثر میزان خود می‌رسانند. روش مورد استفاده در این الگوریتم به گونه‌ای است که برای همه متغیرها، به مقدار معینی، یک وزن مساوی تعیین می‌کند.^{۲۹} درواقع این روش به صورت روندی ظاهر می‌شود که اعضا با مدنظر قرار دادن میزان برتری‌شان و هم‌چنین با توجه به دامنه تمام متغیرها رقابت می‌کنند. با توجه به تغییرهای کم‌تر ارائه شده گزینش‌های آغازین و سپس افزایش دادن گزینه‌های دومی و ادامه دادن آن تا در نهایت انتخاب شدن متغیری که همان اعضا درباره آن به توافق برسند، این کار ادامه می‌یابد.^{۳۰}

در این الگوریتم فرض بر این است که به تعداد n ، اعضای قابل چانه زن وجود دارد و k مجموعه‌ای از متغیرها (انتخاب احتمالی) است. بازیکن‌ها انتخاب‌هایشان را تراز بندی می‌کنند. این تراز بندی در ماتریس $A (k*n)$ در یک سیر نزولی نشان داده می‌شود. اولین و آخرین اولویت عضو چانه زن (i) به ترتیب a_{ik} و a_{il} است. به عنوان مثال اگر دو بازیکن داشته باشیم و $k=\{a,b,c,d\}$ بنابراین، $k=4$ و $A = \begin{bmatrix} a & b & c & d \\ b & d & c & a \end{bmatrix}$ در شکل (۵)، روند اجرای الگوریتم‌های تئوری بازی در منابع آب زیرزمینی آبخوان خرم‌آباد مشاهده می‌شود.

شکل ۵. روند اجرای تئوری بازی در منابع آب زیرزمینی شهرستان خرم‌آباد

در تعامل با یکدیگر قرار می‌گیرند و مؤثرترین پارامترها در منابع آب زیرزمینی چاه به تفکیک مشخص می‌شوند و بحرانی‌ترین منبع نیز در مقایسه با تمامی منابع آب زیرزمینی مشخص می‌شود.

در جدول (۴) طبق اصول روش بوردا که در قسمت روش تحقیق توضیح داده شد، منابع آب زیرزمینی چاه آبخوان خرم‌آباد از نظر پارامترهای موردنظر و بر مبنای جدول (۳) امتیازدهی شدند. سپس در جدول (۵)، امتیاز هر پارامتر در هر منبع، در ستون متعلق به همان پارامتر قرار گرفت تا در نهایت به جمع ستونی امتیازات هر پارامتر در تمامی منابع دست پیدا شود. در روش امتیازدهی بوردا، پارامترهایی که بیشترین امتیاز را در تمامی منابع داشته باشند، بحرانی‌ترین در جدول (۵)، امتیاز هر منبع از نظر هر پارامتر محاسبه شد و در نهایت منابعی که بیشترین امتیاز (بیشترین جمع سطری) را داشته باشند، بحرانی‌تر هستند چون امتیاز پارامترهای آن منابع در نهایت، بیش از دیگر منابع شده است.

یافته‌ها

رتبه‌بندی چاه‌ها از نظر پتانسیل پارامترهای

آن در ایجاد آلودگی

پارامترهای اندازه‌گیری شده در چاه‌های آبخوان خرم‌آباد در جدول (۲) ارائه شده است. منابع آب زیرزمینی چاه آبخوان از نظر پارامترهای بررسی شده امتیازبندی می‌شوند.

برای ورود به الگوریتم‌های تئوری بازی، پارامترها برحسب امتیازشان، از کم به زیاد مرتب‌شده و خانه‌های هم‌رتبه در هر منبع با رنگ مشابه مشخص می‌شوند. خانه‌هایی که به‌تنهایی دارای یک رنگ هستند یعنی امتیازشان با پارامتر دیگری در منابع آب زیرزمینی مدنظر یکسان نیست (جدول ۳).

نتایج انتخاب مؤثرترین پارامترها و بحرانی -

ترین چاه‌ها از نظر پتانسیل آلودگی با

الگوریتم بوردا

نتایج به‌دست‌آمده به روش الگوریتم بوردا در جدول‌های (۴) آورده شده است. با بهره‌گیری از الگوریتم‌ها، تمامی پارامترها

جدول ۲. پارامترهای به‌دست‌آمده برای چاه‌های شهرستان خرم‌آباد

منبع	پارامتر	SO ₄	Cl	HCO ₃	CO ₃	K	Na	Mg	Ca	pH	TDS	TH	SAR	EC	Wilcox	NO ₃	P	Landfill	Industrial	Landuse
		mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L	mg/L		mg/L	mg/L		μS/cm		mg/L	mg/L		
شمال	چغاغروشی	۰/۶۴	۰/۵۱	۵/۲۱	۰/۰۷	۰/۰۵	۰/۶۵	۲/۵۷	۲/۹۸	۷/۵۷	۴۱۴/۶۹	۲۷۷/۶۹	۰/۴۲	۶۴۱/۳۵	-S-C	۸/۷۷	۰/۰۸	۲۰۰۹۰	۹۹۷	۱۰
	کهوریز	۰/۴۲	۰/۳۹	۲/۸۲	۰/۱۰	۰/۰۴	۰/۳۳	۰/۹۹	۲/۳۳	۷/۷۳	۲۵۵/۶۰	۱۶۶/۲۵	۰/۲۹	۴۰۲/۱۰۰	-S-C	۵/۰۰	۰/۰۸۸	۶۴۲۲	۳۸۷۵	۱۳۰۰
	گیلوان	۰/۵۸	۰/۴۶	۴/۳۷	۰/۰۰	۰/۰۳	۰/۲۲	۱/۸۷	۳/۳۲	۷/۴۳	۳۷۳/۰۰	۲۶۰/۰۰	۰/۱۵	۵۸۱/۲۵	-S-C	۶۶/۲۵	۰/۰۸۲	۱۲۸۹۶	۱۱۸۳	۳۹۵۲
	دریبد	۰/۵۷	۰/۷۲	۳/۹۶	۰/۰۶	۰/۰۴	۰/۶۶	۲/۰۱	۲/۶۲	۷/۵۲	۳۷۹/۷۰	۳۳۱/۵۰	۰/۴۶	۵۹۲/۴۰	-S-C	۶/۶۲	۰/۰۸۷	۲۸۴۶	۶۲۹۵	۱۰
	چم‌قرق	۰/۵۰	۰/۰۵	۵/۸۱	۰/۱۳	۰/۰۵	۰/۹۹	۲/۶۸	۳/۷۰	۷/۶۱	۵۱۵/۷۷	۳۱۹/۲۸	۰/۵۹	۸۰۰/۶۴	-S-C	۷/۱۸	۰/۰۷۷	۱۷۵۴۱	۱۲۰۶	۱۴۵۵
	تیربالر	۰/۴۸	۱/۵۸	۴/۸۴	۰/۱۰	۰/۰۴	۰/۶۷	۲/۱۶	۴/۱۰	۷/۵۳	۵۲۵/۴۰	۳۱۳/۰۰	۰/۳۷	۸۱۷/۴۰	-S-C	۶/۶۶	۰/۰۶۳	۱۴۶۳۶	۱۲۵۹	۵۵۰
	علی‌آباد	۰/۸۲	۰/۵۰	۳/۴۰	۰/۰۵	۰/۰۳	۰/۵۴	۱/۴۳	۲/۸۷	۷/۶۴	۳۲۰/۵۰	۲۱۰/۲۰	۰/۴۰	۵۰۰/۵۰	-S-C	۵/۸۹	۰/۰۸۷	۵۲۴۹	۶۱۳۳	۵۰۶
	سراب‌یاس	۱/۳۲	۱/۱۸	۴/۸۸	۰/۰۶	۰/۰۹	۰/۸۱	۲/۰۲	۳/۴۶	۷/۳۸	۴۶۸/۵۰	۳۲۲/۳۷	۰/۴۸	۷۳۷/۸۷	-S-C	۳/۰۱	۰/۰۹۴	۹۹۹۴	۲۸۲۹	۱۰
	بیلوند	۱/۰۰	۰/۷۱	۴/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۳	۰/۶۶	۲/۵۰	۲/۶۰	۷/۵۶	۳۶۵/۶۶	۲۵۵/۰۰	۰/۴۴	۵۶۱/۶۶	-S-C	۶/۹۹	۰/۰۹۲	۷۱۷۴	۳۸۴۸	۲۰
	تلوری	۱/۵۰	۱/۵۴	۵/۳۷	۰/۰۰	۰/۰۴	۰/۸۲	۳/۱۸	۴/۴۴	۷/۴۳	۵۵۵/۶۳	۳۸۱/۴۵	۰/۴۴	۸۹۹/۰۹	-S-C	۷/۹۹	۰/۰۹۸	۱۳۳۳۲	۱۰۶۲	۳۰
جنوب	چنارخیری	۰/۹۸	۲/۲۹	۴/۳۲	۰/۰۰	۰/۱۰	۱/۳۰	۲/۹۶	۳/۳۸	۷/۰۹	۵۴۵/۰۰	۳۱۷/۰۰	۰/۸۰	۸۳۳/۴۰	-S-C	۶/۹۳	۰/۰۹۸	۷۵۲۱	۲۱۷۸	۱۴۰۸
	دبافت	۰/۴۸	۱/۹۳	۴/۹۵	۰/۰۰	۰/۰۶	۱/۱۵	۲/۶۵	۳/۵۵	۷/۵۷	۵۲۶/۶۶	۳۱۰/۰۰	۰/۶۸	۸۱۱/۸۳	-S-C	۷/۰۰	۰/۱۰	۸۳۷۳	۵۴۹۱	۱۰۴
	دارایی	۰/۷۱	۱/۴۴	۴/۹۶	۰/۰۰	۰/۰۳	۱/۲۸	۲/۳۱	۳/۴۹	۷/۵۹	۴۶۵/۹۴	۲۹۰/۵۵	۰/۷۵	۷۰۷/۹۴	-S-C	۸/۹۸	۰/۱۲	۱۰۶۷۲	۲۲۹۱	۳۰

جدول ۳. ترتیب اثر پارامترها در چاه‌های شهرستان خرم‌آباد

منبع	پارامتر	1st	2nd	3rd	4th	5th	6th	7th	8th	9th	10th	11th	12th	13th	14th	15th	16th	17th	18th	19th
چغاغروشی	Land	Ind	NO ₃	HCO ₃	HCO ₃	CO ₃	K	Mg	pH	TDS	TH	EC	Ca	SAR	Cl	Na	Use	P	SO ₄	Class
کهوریز	pH	CO ₃	Use	K	K	P	Ind	Land	Na	SAR	NO ₃	SO ₄	Cl	HCO ₃	Mg	Ca	TDS	TH	EC	Class
گیلوان	Use	Ind	Land	CO ₃	CO ₃	SO ₄	Ca	HCO ₃	K	TH	NO ₃	TDS	P	EC	Mg	pH	Cl	SAR	Na	Class
دریبد	CO ₃	SAR	SO ₄	Cl	Cl	K	P	Na	pH	TDS	EC	Mg	Use	HCO ₃	NO ₃	TH	Ca	Land	Class	Ind
چم‌قرق	HCO ₃	CO ₃	Land	Use	pH	pH	TH	Ca	NO ₃	SAR	K	Na	Mg	Ind	TDS	EC	Cl	SO ₄	P	Class
تیربالر	CO ₃	Ca	Cl	EC	EC	Land	Ca	Use	TH	Ind	Cl	NO ₃	Na	pH	NO ₃	Mg	SO ₄	SAR	P	Class
علی‌آباد	pH	SO ₄	CO ₃	Use	P	P	Ca	SAR	NO ₃	Cl	Na	HCO ₃	K	TDS	TH	EC	Land	Ind	Mg	Class
سراب‌یاس	K	SO ₄	TH	Mg	CO ₃	CO ₃	SAR	P	Cl	Na	Ca	TDS	EC	Land	HCO ₃	Ind	Use	pH	NO ₃	Class
بیلوند	SO ₄	CO ₃	NO ₃	P	Mg	Mg	pH	Na	SAR	Cl	Use	HCO ₃	TH	Land	Ind	K	Ca	TDS	EC	Class
تلوری	SO ₄	Mg	Ca	TDS	TH	TH	EC	HCO ₃	Ind	NO ₃	Cl	P	Land	Na	CO ₃	K	SAR	Use	pH	Class
چنارخیری	Cl	Na	SAR	TDS	EC	EC	Mg	P	Use	SO ₄	TH	CO ₃	Ind	Ca	NO ₃	HCO ₃	Land	K	pH	Class
دبافت	Cl	K	P	Na	TDS	SAR	SAR	Ca	EC	HCO ₃	CO ₃	Mg	pH	NO ₃	TH	Use	Land	SO ₄	Ind	Class
دارایی	NO ₃	P	Na	SAR	SAR	HCO ₃	pH	Cl	CO ₃	Ca	SO ₄	Land	TDS	TH	EC	Ind	Mg	Use	K	Class

جدول ۴. امتیازدهی پارامترها به روش بوردا در چاه‌های شهرستان خرم‌آباد

منبع	n-1 18	n-2 17	n-3 16	n-4 15	n-5 14	n-6 13	n-7 12	n-8 11	n-9 10	n-10 9	n-11 8	n-12 7	n-13 6	n-14 5	n-15 4	n-16 3	n-17 2	n-18 1	n-n 0
چغاوشی	۱۷/۵	۱۷/۵	۱۶	۱۴	۱۴	۱۴	۱۱/۵	۱۱/۵	۹	۹	۹	۶/۵	۶/۵	۴	۴	۴	۲	۱	۰
کهریز	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۰	۱۰	۱۰	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
گیلوان	۱۸	۱۷	۱۵/۵	۱۵/۵	۱۴	۱۲/۵	۱۲/۵	۱۰	۱۰	۱۰	۷	۷	۷	۴/۵	۴/۵	۳	۱	۱	۱
دریند	۱۸	۱۷	۱۴/۵	۱۴/۵	۱۴/۵	۱۴/۵	۱۰/۵	۱۰/۵	۱۰/۵	۱۰/۵	۷/۵	۷/۵	۵	۵	۵	۳	۱	۱	۱
چم‌فرق	۱۷/۵	۱۷/۵	۱۵/۵	۱۵/۵	۱۳	۱۳	۱۳	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۴/۵	۴/۵	۳	۲	۱	۰
تیرالر	۱۷/۵	۱۷/۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۳	۱۱	۱۱	۱۱	۹	۷/۵	۷/۵	۵/۵	۵/۵	۴	۳	۲	۰/۵	۰/۵
علی‌آباد	۱۸	۱۶/۵	۱۶/۵	۱۵	۱۴	۱۲	۱۲	۱۲	۹/۵	۹/۵	۴/۵	۴/۵	۴/۵	۴/۵	۴/۵	۴/۵	۴/۵	۴/۵	۰
سراب‌پاس	۱۸	۱۶	۱۶	۱۶	۱۴	۱۲/۵	۱۲/۵	۹	۹	۹	۹	۹	۵/۵	۵/۵	۴	۳	۲	۰/۵	۰/۵
بلیوند	۱۸	۱۷	۱۵/۵	۱۵/۵	۱۳/۵	۱۳/۵	۱۱/۵	۱۱/۵	۹/۵	۹/۵	۶/۵	۶/۵	۶/۵	۶/۵	۲/۵	۲/۵	۲/۵	۲/۵	۰
تلوری	۱۵/۵	۱۵/۵	۱۵/۵	۱۵/۵	۱۵/۵	۱۵/۵	۱۱/۵	۱۱/۵	۱۰	۸	۸	۸	۵/۵	۵/۵	۴	۳	۲	۱	۰
چنارخیری	۱۷	۱۷	۱۷	۱۴/۵	۱۴/۵	۱۲	۱۲	۱۲	۹/۵	۹/۵	۸	۷	۵/۵	۵/۵	۳/۵	۳/۵	۱	۱	۱
دمباقر	۱۷	۱۷	۱۷	۱۴	۱۴	۱۴	۱۱/۵	۱۱/۵	۸	۸	۸	۸	۸	۵	۴	۳	۱/۵	۱/۵	۰
دارایی	۱۷/۵	۱۷/۵	۱۵/۵	۱۵/۵	۱۳/۵	۱۳/۵	۱۱	۱۱	۱۱	۸/۵	۸/۵	۵/۵	۵/۵	۵/۵	۵/۵	۲/۵	۲/۵	۱	۰

جدول ۵. رتبه‌بندی مؤثرترین پارامترها به روش بوردا در چاه‌های شهرستان خرم‌آباد

پارامتر	SO ₄	Cl	HCO ₃	CO ₃	K	Na	Mg	Ca	pH	TDS	TH	SAR	EC	Wilcox	No ₃	P	Landfill	Industrial	Landuse
چغاوشی	۱	۴	۱۴	۱۴	۱۴	۴	۱۱/۵	۶/۵	۱۱/۵	۹	۹	۶/۵	۹	۰	۱۶	۲	۱۷/۵	۱۷/۵	۴
کهریز	۴	۴	۴	۱۷	۱۵	۱۰	۴	۴	۱۸	۴	۴	۱۰	۴	۴	۱۰	۱۴	۱۲	۱۳	۱۶
گیلوان	۱۴	۳	۱۲/۵	۱۵/۵	۱۰	۱	۴/۵	۱۲/۵	۴/۵	۷	۱۰	۱	۷	۱	۱۰	۷	۱۵/۵	۱۷	۱۸
دریند	۱۴/۵	۱۴/۵	۵	۱۸	۱۴/۵	۱۰/۵	۷/۵	۳	۱۰/۵	۱۰/۵	۵	۱۷	۱۰/۵	۱	۵	۱۴/۵	۱	۱	۷/۵
چم‌فرق	۲	۳	۱۷/۵	۱۷/۵	۸/۵	۸/۵	۸/۵	۱۳	۱۳	۴/۵	۱۳	۸/۵	۴/۵	۰	۸/۵	۱	۱۵/۵	۸/۵	۱۵/۵
تیرالر	۳	۱۵	۹	۱۷/۵	۷/۵	۷/۵	۴	۱۷/۵	۵/۵	۱۳	۱۱	۲	۱۵	۰/۵	۵/۵	۰/۵	۱۵	۱۱	۱۱
علی‌آباد	۱۶/۵	۹/۵	۴/۵	۱۶/۵	۴/۵	۹/۵	۴/۵	۱۲	۱۸	۴/۵	۴/۵	۱۲	۴/۵	۰	۱۲	۱۴	۴/۵	۴/۵	۱۵
سراب‌پاس	۱۶	۹	۵/۵	۱۴	۱۸	۹	۱۶	۹	۲	۹	۱۶	۱۲/۵	۹	۰/۵	۰/۵	۱۲/۵	۵/۵	۴	۳
بلیوند	۱۸	۹/۵	۶/۵	۱۷	۵/۲	۱۱/۵	۱۳/۵	۲/۵	۱۳/۵	۲/۵	۶/۵	۱۱/۵	۲/۵	۰	۱۵/۵	۱۵/۵	۶/۵	۶/۵	۹/۵
تلوری	۱۵/۵	۸	۱۱/۵	۵/۵	۴	۵/۵	۱۵/۵	۱۵/۵	۱	۱۵/۵	۱۵/۵	۳	۱۵/۵	۰	۱۰	۸	۸	۱۱/۵	۲
چنارخیری	۹/۵	۱۷	۳/۵	۸	۱	۱۷	۱۲	۵/۵	۱	۱۲/۵	۹/۵	۱۷	۱۲/۵	۱	۵/۵	۱۲	۳/۵	۷	۱۲
دمباقر	۱/۵	۱۷	۸	۸	۱۷	۱۴	۸	۱۱/۵	۸	۱۴	۵	۱۴	۱۱/۵	۰	۸	۱۷	۳	۱/۵	۴
دارایی	۸/۵	۱۱	۱۳/۵	۱۱	۱	۱۵/۵	۲/۵	۱۱	۱۳/۵	۵/۵	۵/۵	۱۵/۵	۵/۵	۰	۱۷/۵	۱۷/۵	۸/۵	۵/۵	۲/۵
مجموع	۱۲۴	۱۲۴/۵	۱۱۵	۱۷۹/۵	۱۱۷/۵	۱۳۳/۵	۱۱۲	۱۳۳/۵	۱۲۰	۱۱۳/۵	۱۱۴/۵	۱۳۰/۵	۱۱۳	۱۱۳	۸	۱۲۴	۱۳۵/۵	۱۰۸/۵	۱۲۰

جدول ۶. رتبه‌بندی بحرانی‌ترین چاه‌های شهرستان خرم‌آباد از نظر پتانسیل آلودگی – بوردا

منبع	بوردا	n-1	n-2	n-3	n-4	n-5	n-6	n-7	n-8	n-9	n-10	n-11	n-12	n-13	n-14	n-15	n-16	n-17	n-18	n-19	SUM
چغامروش	۲۰۳۰	۱۸۹۸/۵	۱۹۸۴	۱۶۱۰	۲۵۱۳	۱۶۴۵	۱۲۸۸	۱۲۸۸	۱۳۸۰	۱۰۲۱/۵	۱۰۳۰/۵	۱۰۱۷	۸۰۲/۷۵	۸۴۸/۲۵	۴۹۸	۴۹۴	۴۸۰	۳۷۱	۱۲۴	۰	۲۱۹۳/۵
کهریز	۲۱۶۰	۳۱۵۱/۵	۱۹۲۰	۱۱۶۲/۵	۱۸۹۷	۱۴۱۰/۵	۱۳۹۲	۱۳۹۲	۱۳۳۵	۱۳۰۵	۱۲۴۰	۴۹۶	۴۹۸	۴۶۰	۴۴۸	۴۹۴	۴۵۴	۴۵۸	۴۵۲	۳۲	۲۱۱۶/۵
گیلوان	۲۱۶۰	۱۸۴۴/۵	۱۷۹۸	۲۷۸۲/۲۵	۱۷۳۶	۱۵۳۳/۷۵	۱۳۳۷/۵	۱۳۳۷/۵	۱۱۷۵	۱۱۴۵	۱۲۴۰	۷۹۴/۵	۵۰۹/۸	۷۹۱	۵۰۴	۵۴۰	۳۳۳/۵	۱۳۰/۵	۱۳۳/۵	۸	۲۱۰۷/۵
دریاد	۳۳۳۱	۳۲۱۸/۵	۱۷۹۸	۱۸۰۵/۲۵	۱۷۰۲/۷۵	۱۹۴۳/۷۵	۱۲۹۶/۷۵	۱۲۹۶/۷۵	۱۲۶۰	۱۱۹۱/۷۵	۱۱۸۶/۵	۸۴۰	۹۰۰	۵۷۵	۶۲۰	۵۷۲/۵	۳۷۰/۵	۱۱۶	۸	۱۰۸۵	۲۱۷۶۶/۷
چم ترق	۲۰۱۲/۵	۳۱۴۱/۲۵	۱۷۹۸	۱۸۶۰	۱۵۶۰	۱۴۸۸/۵	۱۶۰۵/۵	۱۶۰۵/۵	۱۰۵۴	۱۱۰۹/۲۵	۹۹۸/۷۵	۱۰۴۹/۷۵	۹۵۲	۹۲۲/۲۵	۷۵/۵۱۰	۵۰۸/۵	۳۳۳/۵	۲۴۸	۱۳۵/۵	۰	۲۱۳۲۸
تیربالر	۳۱۴۱/۲۵	۲۱۶۱/۲۵	۱۸۶۷/۵	۱۶۴۵	۱۷۴۰	۱۴۷۵/۵	۱۳۲۰	۱۲۵۹/۵	۱۲۵۹/۵	۱۱۹۳/۵	۱۰۳۵	۲۵/۸۱	۹۲۶/۲۵	۶۶۰	۶۸۲	۴۴۸	۳۷۲	۲۶۱	۶۷/۷۵	۴	۲۱۱۹۰/۷
علی آباد	۲۱۶۰	۲۰۴۶	۲۹۶۱/۷۵	۱۸۰۰	۱۸۹۷	۱۴۸۲	۱۵۶۶	۱۵۶۶	۱۴۸۸	۱۱۸۲/۷۵	۱۱۳۳/۵	۵۱۷/۵	۵۲۸/۷۵	۵۱۰/۷۵	۵۱۵/۲۵	۵۰۸/۵	۵۲۲	۴۸۸/۲۵	۵۰۴	۰	۲۱۸۵۱/۷
سراب یاس	۲۱۱۵	۱۹۸۴	۱۸۳۲	۱۷۹۲	۲۵۱۳	۱۳۶۱/۲۵	۱۶۹۳/۷۵	۱۶۹۳/۷۵	۱۶۹۳/۷۵	۱۱۲۰/۵	۱۱۱۱/۵	۱۱۱۱/۵	۱۰۲۱/۵	۶۳۸	۶۳۲/۵	۴۳۴	۳۶۰	۲۶۰	۶۲	۴	۲۱۹۹۰/۲
بلیوند	۲۲۳۳	۳۰۵۱/۵	۱۹۲۲	۲۱۰۰/۲۵	۱۵۱۲	۱۶۲۰	۱۲۲۰/۲۵	۱۲۲۰/۲۵	۱۵۰۰/۷۵	۱۱۸۲/۷۵	۱۱۴۰	۷۳۷/۵	۷۴۴/۲۵	۷۵۴	۷۰۵/۲۵	۲۹۳/۷۵	۳۰۸/۷۵	۲۸۳/۷۵	۲۸۲/۵	۰	۲۱۸۰۱/۲
تلوی	۱۹۲۲	۱۷۳۶	۱۹۱۴/۲۵	۱۷۵۹/۲۵	۱۷۷۶/۷۵	۱۷۵۱/۵	۱۲۳۳/۵	۱۲۳۳/۵	۱۲۴۷/۷۵	۱۲۴۰	۹۹۶	۱۰۸۴	۹۲۸	۶۷۹/۲۵	۹۸۷/۲۵	۴۷۰	۳۹۱/۵	۲۴۰	۱۲۰	۰	۲۰۵۶۴
چنارخیری	۲۱۱۶/۵	۲۰۹۹/۵	۲۲۱۸/۵	۱۶۴۵/۷۵	۱۶۳۸/۵	۱۳۴۴	۱۶۲۶	۱۶۲۶	۱۴۴۰	۱۱۷۸	۱۰۸۷/۷۵	۱۲۳۶	۷۵۹/۵	۶۷۹/۲۵	۶۸۲	۴۰۲/۵	۴۰۶	۱۱۷/۵	۱۲۰	۸	۲۱۰۰/۵۲
ده باقر	۲۱۱۶/۵	۱۹۹۷/۵	۲۳۰۳/۵	۱۷۲۹	۱۵۸۹	۱۸۲۷	۱۴۲۰/۲۵	۱۴۲۰/۲۵	۱۲۹۹/۵	۹۲۰	۱۲۳۶	۸۹۶	۹۶۰	۹۹۲	۵۷۲/۵	۴۸۰	۳۴۸	۱۸۶	۱۶۲/۷۵	۰	۲۱۳۳/۵
دارایی	۲۱۷۰	۲۳۷۱/۲۵	۱۹۱۴/۲۵	۲۰۲۲/۷۵	۱۵۵۲/۵	۱۳۶۹/۵	۱۳۶۹/۵	۱۳۶۹/۵	۱۹۷۴/۵	۱۳۵۸/۵	۱۰۵۴	۹۸۶	۶۲۴/۲۵	۶۲۹/۷۵	۶۲۱/۵	۵۹۶/۷۵	۲۸۰	۳۰۰	۱۱۷/۵	۰	۲۱۳۲/۵

انتخاب مؤثرترین پارامترها و بحرانی‌ترین چاه‌ها از نظر پتانسیل آلودگی با الگوریتم چانه‌زنی

نتایج به‌دست‌آمده به روش الگوریتم چانه‌زنی در منابع آب زیرزمینی چاه آبخوان خرم‌آباد، در جدول‌های (۷) و (۸) آورده شده است. در جدول (۷)، شاهد دویدن بازیکن‌ها (پارامترها) در تمامی میدان‌ها هستیم و درواقع طبق اصول چانه‌زنی، این چانه‌زدن‌ها ادامه می‌طلبند تا زمانی که پارامتری از نظر همه‌ی منابع بحرانی تشخیص داده شود. چاه دارای ۱۳ منبع است، هر پارامتری که زودتر به ۱۳ برسد، یعنی از نظر همه‌ی رأی‌دهندگان (منابع) بحرانی است. اگر چند پارامتر هم‌زمان به ۱۳ رسیدند، اول آن پارامتری بحرانی است که جمع سطری آن در همه ستون‌ها بیشتر شود. در منبع آب زیرزمینی چاه، اول پارامتر K بحرانی است و بعد HCO_3 و Cl . مبنای جدول (۷)، به ترتیب جدول (۳) است. در جدول (۶)، انتخاب منابع بحرانی‌تر طبق اصول چانه‌زنی انجام گرفت و اعدادی که مشاهده می‌شوند، همان جمع سطری هر پارامتر در جدول (۸) است که هرکدام سر جای

خود قرار گرفته‌اند. مبنای جدول (۸) نیز، جدول (۳) است. حال انتخاب منابع بحرانی‌تر، یعنی آن‌که کدام زودتر به ۱۹۲ برای چاه می‌رسد، در اولویت است.

اولویت‌بندی چاه‌ها با اجرای الگوریتم‌های بوردا و چانه‌زنی

با اجرای الگوریتم‌های بوردا و چانه‌زنی در منابع آب زیرزمینی آبخوان خرم‌آباد، علاوه بر انتخاب مؤثرترین پارامترها، اولویت‌بندی منابع آب از نظر ایجاد پتانسیل آلودگی مشخص می‌شود. با توجه به هدف اصلی مطالعه که ارائه یک مدل تصمیم‌گیری بهینه برای مدیریت منابع آب زیرزمینی این آبخوان بر اساس پتانسیل ایجاد آلودگی است. هدف از مطالعه حاضر، مقایسه این دو روش و تشخیص برتری یکی بر دیگری نیست و تصمیم‌گیرنده نهایی مدیر است که با آگاهی از اصول حاکم بر این دو روش که در مطالعه حاضر بررسی شدند، یکی از آن‌ها را برای مدیریت منابع آب زیرزمینی آبخوان برگزیند.

جدول ۷. رتبه‌بندی مؤثرترین پارامترها با روش چانه‌زنی در منبع آب زیرزمینی چاه شهرستان خرم‌آباد

پارامتر	چانه‌زنی پارامترها در منابع	1st	2nd	3rd	4th	5th	6th	7th	8th	9th	10th	11th	12th	13th	14th	15th	16th	17th	18th	19th	SUM
SO ₄		۲	۴	۵	۵	۶	۶	۶	۶	۷	۸	۹	۹	۹	۹	۹	۱۰	۱۲	۱۳	۱۳	۱۴۸
Cl		۲	۲	۳	۴	۴	۵	۵	۶	۸	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۱	۱۱	۱۲	۱۳	۱۳	۱۳	۱۵۰
HCO ₃		۱	۱	۱	۲	۳	۵	۵	۵	۶	۷	۹	۹	۱۱	۱۲	۱۳	۱۳	۱۳	۱۳	۱۳	۱۴۰
CO ₃		۲	۵	۶	۷	۹	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۱	۱۲	۱۲	۱۲	۱۳	۱۳	۱۳	۱۳	۱۳	۱۳	۱۹۲
K		۱	۲	۲	۳	۴	۵	۵	۶	۶	۷	۸	۹	۹	۹	۱۱	۱۱	۱۲	۱۳	۱۳	۱۳۶
Na		۰	۱	۲	۳	۳	۵	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۱	۱۲	۱۲	۱۲	۱۳	۱۳	۱۴۱
Mg		۰	۱	۱	۲	۳	۵	۵	۵	۵	۵	۷	۸	۸	۱۰	۱۱	۱۲	۱۲	۱۳	۱۳	۱۲۵
Ca		۰	۱	۲	۲	۲	۴	۶	۶	۷	۸	۸	۹	۱۰	۱۰	۱۱	۱۳	۱۳	۱۳	۱۳	۱۳۸
pH		۲	۲	۲	۲	۳	۵	۵	۷	۷	۷	۷	۸	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۱	۱۳	۱۳	۱۳۲
TDS		۰	۰	۰	۲	۳	۴	۴	۴	۶	۶	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۱	۱۲	۱۳	۱۳	۱۳	۱۲۹
TH		۰	۰	۱	۱	۲	۳	۳	۴	۵	۷	۷	۸	۹	۱۱	۱۲	۱۲	۱۳	۱۳	۱۳	۱۲۴
SAR		۰	۱	۲	۳	۳	۵	۶	۷	۹	۹	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۰	۱۱	۱۳	۱۳	۱۳	۱۴۳
EC		۰	۰	۰	۱	۲	۳	۳	۴	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۱	۱۱	۱۱	۱۳	۱۳	۱۱۱
Wilcox		۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱۲	۱۳
No ₃		۱	۱	۳	۳	۳	۵	۵	۶	۶	۸	۸	۸	۹	۱۲	۱۲	۱۲	۱۲	۱۳	۱۳	۱۳۵
P		۰	۱	۲	۳	۵	۶	۸	۸	۸	۸	۹	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۱	۱۳	۱۳	۱۴۵
Landfill		۱	۱	۳	۳	۴	۵	۵	۵	۵	۵	۶	۷	۹	۹	۹	۱۲	۱۳	۱۳	۱۳	۱۲۷
Industrial		۰	۲	۲	۲	۳	۴	۴	۴	۵	۵	۵	۶	۷	۸	۱۰	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۱۰
Landuse		۱	۱	۲	۴	۴	۵	۵	۶	۶	۷	۷	۸	۸	۸	۹	۱۱	۱۳	۱۳	۱۳	۱۳۰

جدول ۸. انتخاب بحرانی‌ترین منابع آب زیرزمینی (چاه) شهرستان خرم‌آباد از نظر پتانسیل آلودگی – روش چانه‌زنی

منبع	اولویت‌بندی	1st	2nd	3rd	4th	5th	6th	7th	8th	9th	10th	11th	12th	13th	14th	15th	16th	17th	18th	19th
چغاوشی	۱۲۷	۱۱۰	۱۳۵	۱۴۰	۱۹۲	۱۳۶	۱۳۶	۱۳۵	۱۳۲	۱۲۹	۱۲۴	۱۱۱	۱۳۸	۱۴۳	۱۵۰	۱۴۱	۱۳۰	۱۴۵	۱۴۸	۱۳
کهورز	۱۳۲	۱۹۲	۱۳۰	۱۳۶	۱۴۵	۱۱۰	۱۲۷	۱۲۷	۱۴۱	۱۴۳	۱۳۵	۱۴۸	۱۵۰	۱۴۰	۱۲۵	۱۳۸	۱۲۹	۱۲۴	۱۱۱	۱۳
گیلویان	۱۳۰	۱۱۰	۱۲۷	۱۹۲	۱۴۸	۱۳۸	۱۴۰	۱۴۰	۱۳۶	۱۲۴	۱۳۵	۱۲۹	۱۴۵	۱۱۱	۱۲۵	۱۳۲	۱۵۰	۱۴۳	۱۴۱	۱۳
دریند	۱۹۲	۱۴۳	۱۴۸	۱۵۰	۱۳۶	۱۴۵	۱۴۱	۱۴۱	۱۳۲	۱۲۹	۱۱۱	۱۲۵	۱۳۰	۱۴۰	۱۳۵	۱۲۴	۱۳۸	۱۲۷	۱۳	۱۱۰
چم قرق	۱۴۰	۱۹۲	۱۲۷	۱۳۰	۱۳۲	۱۲۴	۱۳۸	۱۳۸	۱۳۵	۱۴۳	۱۳۶	۱۴۱	۱۴۵	۱۱۰	۱۲۹	۱۱۱	۱۵۰	۱۴۸	۱۴۵	۱۳
تیربالو	۱۹۲	۱۳۸	۱۵۰	۱۱۱	۱۲۷	۱۲۹	۱۳۰	۱۳۰	۱۲۴	۱۱۰	۱۴۰	۱۳۶	۱۴۱	۱۳۲	۱۳۵	۱۲۵	۱۴۸	۱۴۳	۱۴۵	۱۳
علی‌آباد	۱۳۲	۱۴۸	۱۹۲	۱۳۰	۱۴۵	۱۳۸	۱۴۳	۱۴۳	۱۳۵	۱۵۰	۱۴۱	۱۴۰	۱۳۶	۱۲۹	۱۲۴	۱۱۱	۱۲۷	۱۱۰	۱۲۵	۱۳
سراب‌ناس	۱۳۶	۱۴۸	۱۲۴	۱۲۵	۱۹۲	۱۴۳	۱۴۵	۱۴۵	۱۵۰	۱۴۱	۱۳۸	۱۲۹	۱۱۱	۱۲۷	۱۴۰	۱۱۰	۱۳۰	۱۳۲	۱۳۵	۱۳
بیلوند	۱۴۸	۱۹۲	۱۳۵	۱۴۵	۱۲۵	۱۳۲	۱۴۱	۱۴۱	۱۴۳	۱۵۰	۱۳۰	۱۴۰	۱۲۴	۱۲۷	۱۱۰	۱۳۶	۱۳۸	۱۲۹	۱۱۱	۱۳
تلوری	۱۴۸	۱۲۵	۱۳۸	۱۲۹	۱۲۴	۱۱۱	۱۴۰	۱۴۰	۱۱۰	۱۳۵	۱۵۰	۱۴۵	۱۲۷	۱۴۱	۱۹۲	۱۳۶	۱۴۳	۱۳۰	۱۳۲	۱۳
چاخیری	۱۵۰	۱۴۱	۱۳۳	۱۲۹	۱۱۱	۱۲۵	۱۴۵	۱۴۵	۱۳۰	۱۴۸	۱۲۴	۱۹۲	۱۱۰	۱۳۸	۱۳۵	۱۴۰	۱۲۷	۱۳۶	۱۳۲	۱۳
دبافت	۱۵۰	۱۳۶	۱۴۵	۱۴۱	۱۲۹	۱۴۳	۱۳۸	۱۳۸	۱۱۱	۱۴۰	۱۹۲	۱۲۵	۱۳۲	۱۳۵	۱۲۴	۱۳۰	۱۲۷	۱۴۸	۱۱۰	۱۳
دارایی	۱۳۵	۱۴۵	۱۴۱	۱۴۳	۱۴۰	۱۳۲	۱۵۰	۱۵۰	۱۹۲	۱۳۸	۱۴۸	۱۲۷	۱۲۹	۱۲۴	۱۱۱	۱۱۰	۱۲۵	۱۳۰	۱۳۶	۱۳

بحث

نتایج حاصل از این پژوهش، پس از پیاده‌سازی الگوریتم امتیازدهی بوردا، تصویری روشن از سلسله‌مراتب تأثیرگذاری پارامترهای مختلف در تعیین پتانسیل آلودگی منابع آب زیرزمینی آبخوان خرم‌آباد ارائه می‌دهد. بر اساس داده‌های مندرج در جدول (۵)، در رقابت میان نوزده پارامتر مورد ارزیابی در تمامی چاه‌های مطالعاتی، سه پارامتر کربنات با کسب امتیاز ۱۷۹/۵، فسفات با امتیاز ۱۳۵/۵ و نسبت جذب سدیم (SAR) با امتیاز ۱۳۰/۵ به‌عنوان مؤثرترین عوامل در ایجاد پتانسیل آلودگی شناسایی شدند.

این برتری پارامترهای مذکور، که برآمده از منطق درونی الگوریتم بوردا است، نمایانگر عملکرد نسبی آن‌ها در مقایسه با سایر پارامترها در سرتاسر مجموعه داده‌های مربوط به چاه‌ها است. به بیان دقیق‌تر، امتیاز بالاتر این سه پارامتر نشان می‌دهد که آن‌ها به‌طور مداوم و در تعداد بیشتری از چاه‌ها، سطوح یا ویژگی‌هایی را از خود بروز داده‌اند که به‌طور بالقوه با افزایش خطر آلودگی مرتبط هستند. از این منظر، می‌توان استنباط کرد که کربنات، فسفات و نسبت جذب سدیم، به‌عنوان شاخص‌های فراگیرتر و احتمالاً بحرانی‌تری در ارزیابی کیفیت کلی آب در سطح آبخوان خرم‌آباد عمل می‌کنند.

الگوریتم بوردا پارامترهای کربنات (با امتیاز ۱۹۲)، کلر (با امتیاز ۱۵۰) و سولفات (با امتیاز ۱۴۸) را به‌عنوان مهم‌ترین عوامل مؤثر در پتانسیل آلودگی هر چاه به‌صورت جداگانه تعیین نمود. این انتخاب، مستقیماً از سازوکار الگوریتم بوردا نشأت می‌گیرد که در آن هر پارامتر در تمامی "میدان‌ها" (یعنی چاه‌های مختلف) به‌نوعی "رقابت" می‌کند. امتیازات بالاتر کربنات، کلر و سولفات در این سطح، دلالت بر آن دارد که این پارامترها در تعداد بیشتری از چاه‌ها، مقادیر بالا یا ویژگی‌های نامطلوب مرتبط با آلودگی را نشان داده‌اند و از این رو، به‌عنوان نشانگرهای بالقوه بحرانی‌تری در سطح تک‌تک چاه‌ها قابل شناسایی هستند.

علاوه بر این، پژوهش حاضر به مقایسه نتایج حاصل از الگوریتم بوردا با الگوریتم چانه‌زنی در شناسایی مؤثرترین پارامترها در زمینه پتانسیل آلودگی چاه‌های آبخوان خرم‌آباد پرداخته است (مطابق جدول ۶). این مقایسه نشان می‌دهد که در انتخاب پارامتر کربنات، هر دو روش به یک نتیجه مشابه دست‌یافته‌اند و آن را به‌عنوان یک عامل کلیدی در پتانسیل آلودگی شناسایی کرده‌اند. با این حال، در انتخاب سایر پارامترهای مؤثر، بین نتایج دو الگوریتم اختلافاتی مشاهده می‌شود.

نتایج حاصل از اولویت‌بندی منابع آب زیرزمینی بر مبنای پتانسیل آلودگی، با بهره‌گیری از هر دو الگوریتم بوردا و چانه‌زنی، نشان می‌دهد که این دو روش در تعیین اولویت برخی منابع همسو و در مورد برخی دیگر، رویکردهای متفاوتی را اتخاذ می‌کنند. این ناهمگونی در اولویت‌بندی، ریشه در مبانی نظری و اصول عملکردی متمایز این دو الگوریتم دارد.

به‌طور مشخص، الگوریتم چانه‌زنی، با تمرکز بر اجماع و اهمیت مشترک، گزینه‌ای را به‌عنوان اولویت برتر انتخاب می‌کند که از دیدگاه تمامی "رأی‌دهنده‌ها" (در اینجا، پارامترهای آلاینده) از اهمیت بالایی برخوردار است. به‌عبارت دیگر، این روش پارامتری را به‌عنوان بحرانی‌ترین عامل معرفی می‌کند که به‌طور گسترده در تمامی چاه‌های مورد مطالعه مشکل‌ساز بوده و پتانسیل آلودگی قابل توجهی را در سطح کلی آبخوان ایجاد کرده است. در نتیجه، چاهی که پارامترهای آن در مراحل اولیه "چانه‌زنی" مورد توجه قرار گرفته و اولویت یافته‌اند، به‌عنوان بحرانی‌ترین و مهم‌ترین منبع آب شناسایی می‌شود. این رویکرد بر یافتن نقاط ضعف فراگیر و مؤثر در کل سیستم تأکید دارد.

در مقابل، الگوریتم بوردا، رویکردی متفاوت اتخاذ کرده و گزینه‌ها (منابع آب یا پارامترها) را بر اساس یک سیستم رتبه‌بندی وزنی اولویت‌بندی می‌کند. در این روش، هر گزینه بر اساس رتبه‌ای که در مقایسه با سایر گزینه‌ها کسب می‌کند، امتیاز دریافت می‌کند و در نهایت، گزینه‌ای که مجموع وزن

بیشتری را به خود اختصاص دهد، به‌عنوان اولویت برتر معرفی می‌شود. پیامد این سازوکار آن است که ممکن است منبع یا پارامتری در نهایت به‌عنوان اولویت تعیین شود که لزوماً در تمامی موارد بحرانی‌ترین نبوده، اما به‌دفعات بیشتری به‌عنوان یک عامل مهم در ارزیابی‌های فردی رتبه بالایی کسب کرده است. این روش، تأثیر تجمعی و فراوانی نسبی یک عامل را در نظر می‌گیرد، حتی اگر شدت تأثیر آن در موارد خاص به‌اندازه سایر عوامل نباشد.

از آنجایی که روش‌های مختلف اولویت‌بندی می‌توانند نتایج متفاوتی در شناسایی مناطق بحرانی به همراه داشته باشند، اتخاذ هرگونه تصمیم مدیریتی در این زمینه مستلزم بررسی دقیق و چندجانبه مسئله با استفاده از رویکردهای گوناگون است. این امر از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است تا از یک دیدگاه جامع و همه‌جانبه برای مدیریت پایدار منابع آب اطمینان حاصل شود.

با توجه به اینکه فرآیند اولویت‌بندی در این مطالعه بر اساس داده‌های پارامترهای فیزیکوشیمیایی، کاربری اراضی و فیزیوگرافی، و درواقع بر مبنای واقعیت‌های موجود در منابع آب و اصول منطقی حاکم بر هر دو روش صورت گرفته است، نتایج حاصله به‌طور عقلانی و منطقی پارامترهایی را که دارای امتیاز بالاتری بوده‌اند و نیز منابع آبی را که بیشترین میزان خطر بالقوه آلودگی را نشان می‌دهند، مشخص می‌کنند. از این‌رو، می‌توان استنباط کرد که هر دو روش بوردا و چانه‌زنی، به‌نوعی مؤید مبنای و اصول بهداشت محیط بوده و در راستای شناسایی و مدیریت مخاطرات زیست‌محیطی عمل می‌کنند، هرچند با تأکیدات و رویکردهای متفاوت.

بیشتر مطالعات در داخل و خارج کشور نشان می‌دهد در وزن دهی هر یک از پارامترها بر مبنای نظرهای کارشناسی، امکان خطا و عدم قطعیت بالا می‌رود. برای مثال، پژوهش‌هایی مشابه با مطالعه‌ی Pizzol و همکاران^{۳۱}، Alvarado و همکاران^{۳۲}، ازجمله مواردی بودند که از روش‌های مبتنی بر نظرهای کارشناسی برای اولویت‌بندی پتانسیل آلودگی منابع آب استفاده کردند.

از دیگر موارد مشابه در مطالعات مانند Oikonomidis و همکاران^{۳۳} در یونان با پژوهش حاضر، استفاده از قابلیت‌های سنجش‌ازدور جهت پتانسیل‌یابی منابع آب زیرزمینی است که علاوه بر تجزیه و تحلیل شرایط موجود در مناطق، در استخراج نقشه‌های کاربردی همچون کاربری اراضی همواره موردتوجه بوده است. در مطالعات مشابه دیگر همچون Lima و همکاران^{۳۴} در دشت پامپا در آرژانتین و Tilahun و همکاران^{۱۰} در اتیوپی با پژوهش حاضر، در استفاده از قابلیت‌های سامانه اطلاعات جغرافیایی است که در بیشتر مطالعات مربوط به ارزیابی پتانسیل آلودگی منابع آب زیرزمینی موردتوجه بوده است. در پژوهش حاضر نیز در مراحل آماده‌سازی نقشه‌های مختلف و محاسبات پارامترهای نیترا و فسفات، از قابلیت‌های سامانه اطلاعات جغرافیایی استفاده شد. وجه مشترک دیگر در مطالعات یادشده و پژوهش حاضر، در بررسی پارامترهای مختلف ازجمله خصوصیات فیزیکوشیمیایی منابع آب و همچنین خصوصیات فیزیوگرافی منطقه هست. همچنین هیچ عامل یا پارامتری به‌تنهایی نمی‌تواند برای مدیریت آلودگی منابع آب زیرزمینی تعیین تکلیف کند.

نتیجه‌گیری

نتایج این مطالعات نشان داد که ارزیابی ریسک آلودگی آب-های زیرزمینی یک ابزار ضروری برای حفاظت از این منابع، مدیریت و برنامه‌ریزی استفاده از سرزمین است. اما قوت دیگر پژوهش حاضر در اصول حاکم بر تئوری بازی است که تمامی پارامترهای منابع آب زیرزمینی را بدون هیچ‌گونه محدودیتی در تعداد پارامترها، در کنار یکدیگر بررسی کرده و مؤثرترین پارامترها در منابع آب زیرزمینی چاه را معرفی می‌کند. اجرای این الگوریتم‌ها به‌صورت جعبه سیاه نیست و تمامی مراحل و محاسبات برای اولویت‌بندی منابع آب از نظر پتانسیل ایجاد آلودگی، واضح و روشن است. تئوری بازی به‌عنوان راه‌حلی چندبعدی در زمینه‌های مختلف تصمیم‌گیری مانند حل مشکلات مدیریت منابع بین‌المللی، تحلیل

تعارض منافع

نویسندگان هیچ تعارض منافع با یکدیگر ندارند.

حمایت مالی

نویسندگان مقاله اعلام می نمایند که این پژوهش پشتیبان مالی نداشته است.

ملاحظات اخلاقی

این پژوهش بر روی نمونه های انسان و حیوانی انجام نشده است.

مشارکت نویسندگان

- نگارش، انجام آنالیز و تحلیل داده ها، نرم افزار: مهسا حسنونند

- مدیریت پروژه، نظارت: علی حقی زاده

- مدیریت و پردازش داده ها: بهرام کمرهئی

- ایده پردازی، روش شناسی: مهسا حسنونند، علی حقی زاده، بهرام کمرهئی

- بازمینی و ویرایش: علی حقی زاده، لیلا قاسمی

- تهیه شکل ها و تصاویر: مهسا حسنونند، لیلا قاسمی

خطر، تخصیص آب و بهینه سازی استفاده شده است و درنهایت، رویکردی مدیریتی و جامع را ارائه می دهد. استفاده از الگوریتم های تئوری بازی می تواند برای برنامه ریزی سریع و مقرون به صرفه برای شناسایی مناطق بحرانی از نظر پتانسیل آلودگی، پارامترهای اصلی ایجاد آلودگی در منابع آب، هوا، زمین و به طور کلی محیط زیست، مفید واقع شود. با توجه به اینکه از تئوری بازی برای اولویت بندی منابع آب زیرزمینی در کشور بسیار اندک استفاده شده، پیشنهاد می شود که محققان، با توجه به سوابق نتیجه بخش این روش در علوم مختلف و همچنین در مطالعات مدیریت منابع آب، طی تحقیقات آینده از تئوری بازی در مطالعات منابع آب کشور بهره گیرند.

سپاسگزاری

نویسندگان مقاله، تشکر و قدردانی خود را در راستای انجام این پژوهش از دانشگاه علوم پزشکی لرستان اعلام می نمایند.

References

1. Falah F, Daneshfar M, Ghorbaninejad S. Application of the Statistical Index Model in Groundwater Potential Mapping in the Khorramabad Plain. *Journal of Water and Sustainable Development*. 2017; 4(1): 89-98. (In Persian)
2. Tauqeer HM, Turan V, Iqbal M. Production of safer vegetables from heavy metals contaminated soils: the current situation, concerns associated with human health and novel management strategies. In *Advances in bioremediation and phytoremediation for sustainable soil management: principles, monitoring and remediation* (pp. 301-312). Cham: Springer International Publishing. 2022a.
3. Ostad-Ali-Askari K, Shayannejad M, Ghorbanizadeh-Kharazi H. Artificial neural network for modeling nitrate pollution of groundwater in marginal area of Zayandeh-rood River, Isfahan, Iran. *KSCE Journal of Civil Engineering*. 2017; 21: 134-140.
4. Akram R, Turan V, Hammad HM, Ahmad S, Hussain S, Hasnain A, Nasim W. Fate of organic and inorganic pollutants in paddy soils. *Environmental pollution of paddy soils*. 2018; 197-214.
5. Tauqeer HM, Turan V, Farhad M, Iqbal M. Sustainable agriculture and plant production by virtue of biochar in the era of climate change. In *Managing plant production under changing environment* (pp. 21-42). Singapore: Springer Nature Singapore. 2022b.
6. Akhtar N, Syakir Ishak MI, Bhawani SA, Umar K. Various natural and anthropogenic factors responsible for water quality degradation: A review. *Water*. 2021; 13(19): 2660.
7. Panaskar DB, Wagh VM, Muley AA, Mukate SV, Pawar RS, Aamalawar ML. Evaluating groundwater suitability for the domestic, irrigation, and industrial purposes in Nanded Tehsil, Maharashtra, India, using GIS and statistics. *Arabian Journal of Geosciences*. 2016; 9: 1-16.
8. Sarker B, Keya KN, Mahir FI, Nahium KM, Shahida S Khan, RA. Surface and ground water pollution: Causes and effects of urbanization and industrialization in South Asia. *Scientific Review*. 2021; 7(3): 32-41.
9. Kumar A, Malyan SK, Kumar SS, Dutt D, Kumar V. An assessment of trace element contamination in groundwater aquifers of Saharanpur, Western Uttar Pradesh, India. *Biocatalysis and Agricultural Biotechnology*. 2019; 20, 101213.
10. Tilahun K, Merkel BJ. Assessment of groundwater vulnerability to pollution in Dire Dawa, Ethiopia using DRASTIC. *Environmental Earth Sciences*. 2010; 59: 1485-1496.
11. Rogers P. A game theory approach to the problems of international river basins. *Water resources research*. 1969; 5(4): 749-760.
12. Abdoli G. Game theory and its applications (Static and dynamic games with complete information). Tehran: Jihad daneshgahi-Tehran university. 2011. (In Persian).
13. Liu Y, Hu Y, Hu Y, Gao Y, Liu Z. Water quality characteristics and assessment of Yongding New River by improved comprehensive water quality identification index based on game theory. *Journal of environmental sciences*. 2021; 104: 40-52.
14. Yang B, Lai C, Chen X, Wu X, He Y. Surface water quality evaluation based on a game theory-based cloud model. *Water*. 2018; 10(4): 510.
15. Arshia A, Haghizadeh A, Tahmasebipour N, Zeinivand H. Prioritization of Sesar Subbasins in terms of flooding potential using game theory. *Iranian journal of Ecohydrology*. 2018; 5(4): 1219-1231. (In Persian)
16. Tshamala AK, Musala MK, Kalenga GK, Wa Mumapanda HD. Assessment of surface water quality in Kakanda: detection of pollution from mining activities. 2021.
17. Santonastaso GF, Di Nardo A, Creaco E, Musmarra D, Greco R. Comparison of topological, empirical and optimization-based approaches for locating quality detection points in water distribution networks. *Environmental Science and Pollution Research*. 2021; 28: 33844-33853.
18. Bayat F, Didar TF, Hosseiniidoust Z. Emerging investigator series: bacteriophages as nano engineering tools for quality monitoring and pathogen detection in water and wastewater. *Environmental Science: Nano*. 2021; 8(2): 367-389.
19. Zhang Y, Huo X, Luo Y. Prediction of groundwater pollution diffusion path based on multi-source data fusion. *Frontiers in Environmental Science*. 2023; 10: 1116309.
20. Hashemi M, Peralta RC, Yost M. Balancing Results from AI-Based Geostatistics versus Fuzzy Inference by Game Theory Bargaining to Improve a Groundwater Monitoring Network. *Machine Learning and Knowledge Extraction*. 2024; 6(3): 1871-1893.
21. Moridi A. Game Theory in Water Quality Management. 2025. doi: 10.5772/intechopen.1007862
22. Beirvand L, Afzali A. Assessment of groundwater vulnerability to contamination in Khorramabad plain. 15th National Conference on Irrigation and Evaporation Reduction. Kerman. 2019. (In Persian)
23. Rezaei R, Maleli A, Safari M, Ghavami A. Evaluation of chemical contamination of ground water resource in the downstream areas of the buria site of Sanandaj city. *Scientific journal of Kurdistan University of Medical Sciences*. 2010; 15: 89-98.
24. Bolstad P, Lillesand TM. Rapid maximum likelihood classification. *Photogrammetric engineering and remote sensing*. 1991; 57(1): 67-74.
25. Madani K. Game theory and water resources. *Journal of hydrology*. 2010; 381(3-4): 225-238.
26. Suresh M, Sudhakar S, Tiwari KN, Chowdary VM. Prioritization of watersheds using morphometric parameters and assessment of surface water potential using remote sensing. *Journal of the indian society of remote sensing*. 2004; 32: 249-259.
27. Pacuit E. Voting methods. 2011.
28. Balinski M, Laraki R. A theory of measuring, electing, and ranking. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 2007; 104(21): 8720-8725.
29. Brams SJ, Kilgour DM. Fallback bargaining. *Group Decision and Negotiation*. 2001; 10: 287-316.
30. Baharad E, Nitzan S. The Borda rule, Condorcet consistency and Condorcet stability. *Economic Theory*. 2003; 22(3): 685-688.
31. Pizzol L, Zabeo A, Critto A, Giubilato E, Marcomini A. Risk-based prioritization methodology for the classification of groundwater pollution sources. *Science of the Total Environment*. 2015; 506: 505-517.
32. Alvarado A, Esteller MV, Quentin E, Expósito JL. Multi-criteria decision analysis and GIS approach for prioritization of drinking water utilities protection based on their vulnerability to contamination. *Water Resources Management*. 2016; 30: 1549-1566.
33. Oikonomidis D, Dimogianni S, Kazakis N, Voudouris K. A GIS/remote sensing-based methodology for

- groundwater potentiality assessment in Tirnavos area, Greece. Journal of Hydrology. 2015; 525: 197-208.
34. Lima ML, Romanelli A, Massone HE. Decision support model for assessing aquifer pollution hazard and prioritizing groundwater resources management in the wet Pampa plain, Argentina. Environmental monitoring and assessment. 2013; 185: 5125-5139.